

Yttrande

Datum
2017-03-22

Dnr (anges vid skriftväxling)
300-525-17

n.registrator@regeringskansliet.se
n.remissler.hl@regeringskansliet.se

Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder - en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (ert dnr N2017/00333/HL)

Sammanfattning

Länsstyrelsen Jämtlands län uppfattar Landsbygdskommitténs betänkande väl grundat och med förslag som till sin helhet kan ge effekter på Sveriges landsbygder. Länsstyrelsen anser också att konsekvenserna för jämställdhet mellan kvinnor och män liksom möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen stärks med förslagen. Därför ställer sig Länsstyrelsen bakom förslaget som helhet. Länsstyrelsen lyfter dock några frågor kopplade till förslagen.

- Stödstrukturen för de finansiella stödsystemen för företagsstöd behöver moderniseras för att även stimulera tjänsteföretag och det saknas stimulansåtgärder för såväl storskalig som småskalig förädling och beredning.
- Flera finanspolitiska åtgärder som påverkar företagande och anställning på landsbygden än de som föreslagits skulle ytterligare gynna landsbygden.
- Att flytta arbeten istället för människor ingår i flera av förslagen. Länsstyrelsen saknar dock förslag på att utreda vilka hinder för ökat distansarbete som finns och vilka stimulansåtgärder som behövs för att näringslivet och myndigheter ska kunna erbjuda fler distansarbetsplatser framför allt i glesa strukturer.
- Att hela landet ska ha tillgång till digital infrastruktur liksom att hela landet ska ingå i Lokalt ledd utveckling (Leader) anser Länsstyrelsen är viktigt. En ny modell med upphandling kopplad till bredbandsutbyggnaden välkomnas och bör tidigareläggas.
- Avståndsbaseade reseavdrag och delningsekonomi kring transporter gynnar inte bara arbetskraft i stora FA-regioner utan även miljömålen då kollektivt åkande/samåkande då blir mer intressant.
- Länsstyrelsen framför vikten av långsiktiga finansieringslösningar för strategiska utbildningar, särskilt de som vänder sig till näringar på landsbygden.
- I frågor kring VA-lagstiftning och byggande i strandnära områden håller Länsstyrelsen med utredningen men lyfter problematiken med risk för ökad miljöbelastning på våra vatten och vikten av vatten av god kvalitet för många andra verksamheter på landsbygden.
- Länsstyrelsen framhåller att banker behövs för finansiering men inte givet för kontanthantering. Det behövs bra uppkoppling och ett annat strukturellt tänkande kring kontanthantering. För företagslån och bostadslån är det av stor vikt att banktjänstemän verkar i miljöer där investeringar ska göras.

Landshövdingen Jämtlands län

- Länsstyrelsen lyfter vikten av att Regionerna involveras i vägledningsarbete till kommunerna då ansvaret för de regionala serviceprogrammen ligger på Regionerna.
- Att staten finns närvarande i landsbygder har utöver själva arbetstillfällena och arbetsuppgifterna ett starkt symbolvärde och utgör förebild även för regioner och kommunal verksamhet.
- Det civila samhällets engagemang i landsbygdens utveckling är mycket viktigt. Länsstyrelsen lyfter särskilt vikten av fiskevårdsområden som bygger på ideella föreningar, men som ger förutsättningar för så väl kommersiell fisketurism som fritidsfiske.
- Det förtydligade uppdraget till myndigheter och länsstyrelserna att samordna verksamheten inom länet i en landsbygdsdelegation ökar möjligheten att få mer kraftfulla och riktade insatser på landsbygden. Samtidigt behöver samverkan tydliggöras för regioner och staten på regional nivå.
- Slutligen ser Länsstyrelsen positivt på att Länsstyrelsernas basfinansiering ses över för en bättre balans mellan uppdrag från staten och myndigheter. I det sammanhanget vill vi också uppmärksamma de ökade uppdrag som följer av många av de 75 förslagen, som inte beskrivits. Det handlar om ökad tillståndsgivning vid bredbandsutbyggnaden, precisera riksintressen och kompetenshöjning inom transportinfrastruktur.

Inledning

Slutbetänkandet är väl grundat och överensstämmer i stort med Länsstyrelsen Jämtland läns syn på möjligheter och hinder för utveckling av landsbygderna. Därför ser vi fram emot att de 75 förslagen genomförs som en helhet. Det är dock viktigt att dessa förslag ses som en startpunkt för ett nytt seende på landsbygder, som resurs och möjlighet för landet Sverige som bygderna utgör. Att landsbygder ska ges samma förutsättningar att utvecklas som andra delar av vårt land och ge de som arbetar, bor och lever i landsbygderna likvärdiga förutsättningar för ett gott liv är en god målbild som underlättar när alla nivåer i samhället nu kraftsamlar. Viktigt är att, som slutbetänkandet liksom delbetänkandet gör, visa på skillnaderna i glesta och tätare strukturer, effekter av förd politik, möjligheter och hinder, för att förstå varför landsbygderna är så viktiga för alla som bor i landet. För att verkligen kunna visa på skillnader bör man i fortsättningen överväga GIS-baserade analyser för beskrivning av landet, dvs. använda andra skärningar än kommungränser om man vill påvisa olika glesta och täta strukturers förutsättningar och möjligheter.

Många av förslagen handlar om förtydligande av redan befintliga uppdrag, förtydligande att uppdragen gäller hela landet. Som konsekvensbeskrivningen konstaterar kommer myndigheter och regeringskansli behöva en höjning av den landsbygdspolitiska kompetensen, en åtgärd som troligen löser många andra frågor med automatik.

Samordning är central när förslagen ska genomföras. Länsstyrelsen önskar tydliga uppdrag för samordning för både regioner och staten på regional nivå.

Landshövdingen Jämtlands län

Länsstyrelsen Jämtlands län tillstyrker landsbygdskommitténs förslag och ser det som en helhet. Länsstyrelsen har dock några kommentarer till texter och förslag till fördjupningar som redovisas under respektive rubrik.

Näringsliv och företagande

Riskkapital som investeras i landsbygder är oerhört viktiga och nuvarande riskkapitalstrukturer stödjer främst investeringar i ”täta” områden. De förtydligade uppdragen att finansiera insatser även i landsbygden, till ALMI Företagspartner AB, Vinnova och Saminvest AB är därför viktiga.

Stödstrukturen inom de finansiella stödsystemen för företagsstöd behöver moderniseras. Dagens struktur gynnar hårda investeringar före mjuka investeringar, tjänster. I till exempel Landsbygdsprogrammet finns begränsade möjligheter att ge stöd till mjuka investeringar i ett tjänsteföretag, dvs kostnader för humankapitalet som utbildning, löner under ett startskede, marknadsföring, produktutveckling. Även stöd till forskning och utveckling i företag är en viktig åtgärd för förnyelse i små företag på landsbygden. En modernisering av stödsystemen är nödvändig för att möta framtiden och både kvinnors och mäns företagande

Tekniken har underlättat många tjänster på landsbygden. Samtidigt har det lett till att bland annat banker har centrerat sina kontor för att bedriva verksamheten mot kunder via internet. Problemet som uppstår är inte avsaknaden av bankkontor men avsaknad av banktjänstemän som känner till bygden och bygdens möjligheter. Det är mänskligt att man vill utveckla bygden där man bor och verkar. Tekniken har därför blivit ett hinder då tjänstemän som tar beslut lever och verkar i andra miljöer än där besluten ska ge effekt.

Om svensk livsmedelsstrategi ska nå sina mål behöver stöden ses över. Det är ett stort bekymmer att det i princip inte finns några stödmedel till investeringar inom såväl storskalig som småskalig förädling och beredning i stödsystemen. Detta gäller så väl förädling av livsmedel inom jordbruk som beredning inom fiske. Även sättfisk för fritidsfiske saknar stöd för investeringar.

Vikten av finansieringsmöjligheter på landsbygden och behov av kapital till olika slags investeringar är centralt. Ett stort problem är när omgivningen påverkar värdeökning utan någon att någon reell förbättring skett. På så sätt ökar till exempel bostäders värde av omgivningen i täta strukturer och minskar värdet på bostäder i glesa strukturer. Den expansiva penningpolitik som förs idag gynnar främst storstäder där fastighetspriserna stiger och människor har större möjlighet till att satsa pengar i annat då de belånar bostäderna, eller företagen belånar sina fastigheter. Om vi bekämpar glesbygdsproblematiken med penningpolitiska eller finanspolitiska åtgärder dvs politik som får upp omloppshastigheten på pengarna löser man förmodligen också andra problem i de glesa strukturerna. Avskrivning av studieskulder är en bra åtgärd då det per automatik ger mer pengar i fickan för konsumtion. Det är inte flödet av människor som är problemet utan flödet av pengar. Skulle det vara tillväxt för pengarna i glesbygd så kommer även människorna söka sig dit, eller få bättre förutsättningar att bo kvar. Att pröva några sådana åtgärder i de 23 särskilt utsatta kommuner som utredningen identifierat är därför intressant och bör följas upp för att

eventuellt utvecklas till fler kommuner. Ytterligare finanspolitiska åtgärder är därför av intresse som ger bättre förutsättningar i glesa strukturer.

Länsstyrelsen saknar en diskussion i utredningen om möjligheter med distansarbete en möjlighet att öka arbetstillfällena på landsbygden. Distansarbete har diskuterats i tio-tals år men har ännu inte fått någon större reell effekt. Tjänstesektorn växer snabbast, skapar flest nya jobb, både inom privata och offentliga sidan. Många arbeten inom tjänstesektorn, både privat och offentligt, kan utföras på distans. Sannolikt behövs då ökad kunskap om hur man leder och driver dessa verksamheter med distansarbetsplatser. Arbetstidslagstiftning, arbetsmiljö-, anställningsregler, arbetsorganisation men även ledarskap i företag och organisationer kan behöva ses över för att även anpassas till distansarbete. Länsstyrelsen anser därför att staten bör utreda vilka hinder för ökat distansarbete som finns och utforma stimulansåtgärder för att öka distansberoende arbetsplatser, t ex kontorsarbetsplatser i glesbygd.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Länsstyrelsen välkomnar det nya målet att hela landet ska ha tillgång till digital infrastruktur med överföringskapacitet med minst 100 Mbit/s. Länsstyrelsen vill dock uppmärksamma att utöver medel till själva bredbandsutbyggnaden krävs resurser för ökande tillståndsgivning från så väl länsstyrelser som trafikverk och kommuner inom framför allt miljö. Det ökade trycket på myndigheter kan ge ökade handläggningstider som följd om inte resurser tillförs.

Länsstyrelsen vill också uppmärksamma digitaliseringens baksidor så som utanförskap för den som inte har tillgång eller kunskap kring tekniken. Det är viktigt att tillsätta åtgärder för att minska dessa problem.

Att bredbandsstödet från 2021 upphandlas är positivt. Det skulle vara en fördel om det kunde ske tidigare även under den programperioden 2014-2020 för att effektivisera de statliga medlen. Att förtydliga bredbandskoordinatorers uppdrag är bra. Koordinatorerna bör däremot vara placerade på länsstyrelserna för att underlätta samordning med finansieringen av bredbandsutbyggnaden.

Länsstyrelsen ska ges uppdrag att rapportera in behov av underhåll och investeringar i transportsystemet till länsplanerna för regional transportinfrastruktur. Det innebär att en förstärkning av kompetens och resurser till länsstyrelserna behövs för detta.

Att se över reseavdragen och göra dem avståndsbaseade är bra. Det stimulerar kollektivt åkande och gynnar därför miljömålen utöver att det underlättar för anställda i stora arbetsmarknadsregioner.

Länsstyrelsen ser positivt på förslagen att arbeta för ökad delningsekonomi, framförallt kring transporter. Det är en åtgärd som underlättar för alla som bor på landsbygden och är utan körkort eller egen bil. Det skulle gynna framförallt unga, kvinnor och flyktingar som bor på landsbygden, som tillhör de grupper som oftare inte har körkort och ekonomi för egen bil.

Kompetensförsörjning

Länsstyrelsen instämmer i utredningens analys att möjligheten till vidareutbildning är generellt sett viktig för landsbygdens framtid. Vad gäller en framtida utveckling av vattenbruk finns en särskild potential i Norrlands inland, både i form av produktion och förädling av fisk som livsmedel och som sättfisk till sportfiske. För att kunna utveckla vattenbruk är tillgången på utbildad personal en viktig faktor.

Länsstyrelsen vill också lyfta fram betydelsen av småskalig vidareförädling av mat. Länsstyrelsen har under många år verkat för att utveckla och stimulera småskalig vidareförädling av livsmedel och driver sedan 2005 Eldrimner, ett nationellt centrum för mathantverk. Där förmedlas kunskap, ges stöd och inspiration till mathantverkare i hela Sverige, i starten såväl som i utvecklingen av företaget. Eldrimner, är av betydelse för utvecklingen av landsbygden. Det har startats många mathantverksföretag runt om i Sveriges landsbygder. Dessa företag finns ofta i bygder där det är svårt att skapa storskaliga konkurrenskraftiga lantbruksföretag för produktion av mjölk, kött eller vegetabilier.

Med anledning av detta framför Länsstyrelsen vikten av långsiktiga finansieringslösningar för strategiska utbildningar inom bland annat vattenbruk och mathantverk för att ge önskad effekt för en långsiktigt levande landsbygd och attrahera såväl utbildningsanordnare som studenter. Det finns också en stor vikt att utbildningar anordnas i närheten av potentiella etableringsområden.

Bostadsplanering och bostadsbyggande

Att begränsa och precisera riksintressens areal kan vara positivt för landsbygdens utveckling. Länsstyrelsen vill dock uppmärksamma att det kräver ökade resurser för att peka ut och värdebeskriva regionala väsentliga allmänna intressen.

Länsstyrelsen instämmer med utredningen och Sveriges Fiskevattenägareförbund att ett underlättande av att bygga i strandnära lägen är viktigt för att kunna utveckla fritidsfisket i synnerhet för en inriktning mot kommersiell fisketurism (fiskecamper exempelvis). På motsvarande sätt är utvecklingen av yrkesfiske och visst vattenbruk beroende av möjligheten att anlägga anläggningar i strandnära lägen. Samtidigt bör påpekas att en sådan förenkling inte får leda till en ökad miljöbelastning på länets vatten vilket skulle kunna leda till sänkt ekologisk status enligt EU:s vattendirektiv.

Att se över VA-lagstiftningen är positivt. I det sammanhanget vill Länsstyrelsen påminna om vikten av god vattenkvalitet som förutsättning för så många andra aktiviteter på landsbygden. Länsstyrelsen finner tvärtemot vad utredningen visar att kommuner tenderar att inte se över VA-frågan i samband med planläggning utan anför att det får bli en senare fråga vilket gett stora problem och stora turistområden med undermåliga VA-lösningar.

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta att det är viktigt med långivning till bostäder även i landsbygden. Att utreda nya möjligheter är bra, liksom anpassning av befintliga bidrag.

Landshövdingen Jämtlands län

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Länsstyrelsen ser positivt på att Boverket utformar vägledning med serviceperspektiv till kommuner. Samtidigt är det av vikt att utformningen inte ställer ytterligare krav på kommunerna utan utgör en hjälp. I arbetet att ta fram vägledningen behöver Regionerna involveras, de ansvarar för de regionala serviceplanerna. Det innebär att kommunerna kommer att ha flera myndigheter att samverka med i planläggningen.

Banker på landsbygden, är extremt viktigt, och då inte på det fysiska kontoret utan den fysiska banktjänstemannen, som har lokalkännedom, personkännedom, som vi lyft tidigare. Banker behövs för finansiering men inte givet för kontanthantering. Att kräva kontanthantering av banker påskyndar nedläggning av bankkontor på landsbygden och blir därmed kontraproduktivt. Det är betydligt viktigare med bra uppkoppling och ett annat strukturellt tänkande kring kontanthantering.

Statens närvaro i landsbygderna

Länsstyrelsen ser förslagen om statens närvaro i landsbygden som oerhört viktiga och med starkt symbolvärde, att hela landet är viktigt. Att höja statens närvaro i landsbygder ger även effekt att vara förebild för kommuner och regioner hur verksamhet kan lokaliseras i landsbygder.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Förslaget att se över länsstyrelsernas finansiering välkomnas då detta ger en direkt styrning till statens regionala organ. Idag detaljstyrs stor del av verksamheten på länsstyrelserna av annan myndighet.

Det förtydligade uppdraget till myndigheter och länsstyrelserna att samordna verksamheten inom länet i en landsbygdsdelegation ökar möjligheten att få mer kraftfulla och riktade insatser på landsbygden. Styrningen av länsstyrelserna, särskilt inom mjölkbalkens område, tenderar ge direktiv av tillsyn över områden som är ett problem i södra delarna av landet, och i tätare strukturer, som inte är de största problemen i Jämtlands län som har en mycket gles struktur, men även i andra län i norr. Det gäller t ex förhållandet för avloppsfrågor där det finns en hel del enskilda avlopp men där det inte är aktuellt med någon annan lösning enär underlaget för ett kommunalt avloppsreningsverk saknas. En styrning som verkligen ser de olika landsbygdernas problem och möjligheter är grundläggande för en bra utveckling.

Civilsamhällets organisationer tar ansvar för lokal landsbygdsutveckling

Att civilsamhället är oerhört viktigt för utvecklingen av landsbygden är Länsstyrelsen övertygad om. Länsstyrelsen vill lyfta vikten av att Lokal Ledd Utveckling med leadermetoden ska tillämpas rikstäckande. Behov av prioriteringar kan ske på annat sätt än att utesluta vissa områden, till exempel i medelsfördelning. Samtidigt behöver regelverk förenklas för att fler ska kunna ta del av denna utvecklingsresurs. Även studieförbundens verksamhet bör förstärkas.

Landshövdingen
Jämtlands län

Länsstyrelsen saknar en beskrivning av att de platsbundna vattenanknutna näringarna är helt beroende av fungerande fiskevårdsorganisationer vilka idag är de som förvaltar fiskebestånden i Sveriges sjöar. Fiskevårdsorganisationerna är en del av civilsamhället och har redan idag problem att fortleva på grund av brist på lokalt arbetande medlemmar. Länsstyrelsen anser att regeringen bör ge i uppdrag till lämplig myndighet att utreda framtida fiskeförvaltning i enskilda vatten i syfte att även framgent kunna upplåta fiske i syfte att utveckla såväl turist-, fritids- som yrkesfisket.

Beslut i detta ärende har fattats av Länsråd Susanna Löfgren efter föredragning av Eva Engström. I den slutliga handläggningen deltog även biträdande länsråd Bengt-Åke Strömquist och enhetschef Peter Andrén

Susanna Löfgren
(beslutande)

Eva Engström
(föredragande)

Detta beslut har signerats elektroniskt och saknar därför underskrifter